

KRETANJE PRIVREDNOG RAZVOJA U SVETU

Prošle godine je u Institutu ekonomskih nauka na osnovu prikupljenih podataka izvršena komparativna statistička analiza zemalja sa najbržim privrednim rastom. Pri tome se rukovodilo idejom da se naučna i stručna javnost što detaljnije upozna sa osnovnim numeričkim elementima stanja i kretanja privrednog razvoja u svetu. Analiza je ograničena na zemlje koje se najbrže razvijaju jer one pobuđuju najveću pažnju i najčešći su predmet ekonomskih i opštedruštvenih istraživanja.

Poseban deo analize odnosi se na praćenje i evidentiranje ostvarenih rezultata u razvoju socijalističkih zemalja. Gotovo sve socijalističke zemlje u Evropi koje publikuju svoje statističke materijale i stavljaju ih na uvid svetskoj javnosti nalaze se ili su se nalazile u grupi zemalja koje ostvaruju najbrže stope rasta. Zbog toga je veoma interesantno dati nešto širu analizu njihovog razvoja. Ovde smo se zadržali na prezentaciji i više formalnoj analizi ekonomskih ostvarenja socijalističkih zemalja u posleratnom periodu njihovog privrednog razvoja u odnosu na jednu od predratnih godina. Svesni smo toga da uključenjem ratnih godina 1941—1945. neminovno i osetno gubimo u preciznosti podataka, mogućnosti njihove interpretacije i komparacije, pošto je rat stupnjem svojih razaranja, dužinom i intenzitetom trajanja te političkom orijentacijom zemalja u ratnim godinama doveo do veoma različitih reperkusija u raznim zemljama.

I

Najpre ćemo se osvrnuti na privredni razvoj izabраниh zemalja u periodu 1952—1967. g. Ovaj deo analize se gotovo poklapa sa analizama vršenim u Institutu prethodnih godina. U osnovi je zadržan standardni oblik i metod selekcije, analize i prezentiranja materijala.

Analizom su obuhvaćene zemlje koje ostvaruju per capita prosečnu stopu rasta društvenog proizvoda ili nacionalnog dohotka od bar 5% godišnje u posmatranom periodu. U poređenju sa prošlim godinama u ovogodišnjoj analizi nisu uzete u obzir neke zemlje (ČSSR, Italija, SR Nemačka i Austrija). Verovatno da još ima zemalja koje zadovoljavaju naše uslove, ali nepostojanje potrebnih statističkih podataka nam onemogućava da ih obuhvatimo. To se verovatno u prvom redu odnosi na DR Koreju i Albaniju. I više drugih zemalja je povremeno ostvarivalo visoke stope rasta, no ta ostvarenja su obično bila nešto kraćeg roka nego što je to bilo potrebno za ovu vrstu analize (Porto Riko, SR Nemačka, Italija i druge).

Za ovaj deo analize nastojalo se da podaci prvenstveno budu iz publikacija UN. Nastojanje je diktirano težnjom da se do maksimuma iskoriste, inače uske, mogućnosti upoređivanja većeg broja zemalja u kojima se primenjuju različiti statistički metodi. Kada to nije bilo moguće korišteni su ostali izvori (statistički godišnjaci pojedinih zemalja kod obračuna poljoprivredne proizvodnje socijalističkih zemalja i sl.).

Za potrebe rada u ovom obimu nije bilo mogućnosti da se izvrše kvantitativna ispitivanja podataka i ustanove eventualne razlike koje mogu nastati usled različitih definicija društvenog proizvoda i nekih drugih sličnih

agregata. Radi toga nisu vršene korekcije podataka koje bi eventualno omogućile postizanje mnogo potpunije uporedivosti.

Pored osnovne tabelê kretanja društvenog proizvoda po stanovniku date su i tablele kretanja industrijske i poljoprivredne proizvodnje, jer ova dva agregata predstavljaju osnovne determinante društvenog proizvoda.

U svim tabelama Jugoslavija je predstavljena sa dve serije podataka koji potiču iz različitih izvora: iz Statističkog godišnjaka SFRJ i iz publikacija UN. U principu ne bi trebalo da postoje razlike između ove dve serije podataka. No, one ipak postoje iako su relativno male ili čak beznačajne. Uzroci ovim razlikama mogu biti vrlo različiti. Kod poljoprivredne proizvodnje one nastaju radi toga što UN, umesto kalendarske, indekse računaju na osnovu ekonomske godine.¹⁾ Pored toga, razlike nastaju i usled toga što se različiti vremenski periodi koriste kao baze za izračunavanje tempa rasta. U publikacijama UN taj period je 1952—1956. god. a u Statističkom godišnjaku 1954—1963. god. Izvesne razlike mogu nastati i usled toga što se koriste i stalne cene iz različitih godina i perioda. No, kao što se iz tabela vidi, nema krupnijih razlika između dveju serija.

Pre nego što predemo na konkretniju analizu predstavljenih agregata, zadržaćemo se ukratko na opštim konstatacijama. Naime, u ekonomskoj literaturi, posebno onoj koja tretira privredni razvoj, već se duži niz godina govori o usporavanju privrednog razvoja u svetu. Niz međunarodnih specijalizovanih agencija i naučnih institucija posvećuje izuzetnu pažnju izučavanju i analiziranju uzroka ovome procesu. Bilo bi isuviše ambiciozno kada bi smo se ovde upuštali u bilo kakvu dublju ili detaljniju analizu uzroka koji su doveli do opšteg usporavanja privrednog razvoja u svetu ili pak posledica koje iz toga proističu. Za nas je u ovome slučaju potrebno samo da konstatujemo relativno široku rasprostranjenost takvih zapažanja. Ona su veoma plastično izražena u našim tabelama prosečnih stopa porasta društvenog proizvoda, industrijske i poljoprivredne proizvodnje (vidi tablele 4, 5 i 6). Tako, na primer, prosečna stopa porasta društvenog proizvoda za sve navedene zemlje u celom periodu 1952—1967. god. iznosi 6,74%. Ona je u periodu 1952—1966. god. iznosila 6,84%.²⁾ Ista ta stopa je u periodu 1952—1960. god. iznosila 7,30% da bi u periodu 1960—1967. god. pala na 6,11%. Potpuno je istovetna situacija i kod industrijske i poljoprivredne proizvodnje. Prosečna stopa rasta industrijske proizvodnje je pala sa 11,30% u periodu 1952—1960. god. na 9,30% u sledećem periodu, da bi ukupno za ceo period 1952—1967. god. iznosila 10,35%. Kod poljoprivredne proizvodnje je opadanje stope porasta takođe veoma jasno izraženo: sa 6,08% na 4,31%, dok za ceo posmatrani period stopa iznosi 5,13%. Privredni razvoj naše zemlje se kreće sasvim u skladu sa opštim tendencijama opadanja tj. usporavanja privrednog razvoja u svetu, što ni najmanje nije ohrabrujuće. Već na osnovu raspoloživih informacija se može sa velikom dozom sigurnosti tvrditi da će se ove tendencije nastaviti, pri čemu će se položaj naše zemlje među ovako izabranim

¹⁾ Detaljnija objašnjenja o načinu izračunavanja indeksa i uopšte o obračunu proizvodnje od strane FAO mogu se naći u metodološkom delu publikacije: FAO, The State of Food and Agriculture, ili u bilo kojoj sličnoj publikaciji iste organizacije.

²⁾ Prosečna stopa porasta društvenog proizvoda i nacionalnog dohotka za sve zemlje je dobijena kao aritmetička sredina.

zemljama još više pogoršati. Za neku vrstu utehe može da posluži činjenica da samo tri od navedenih zemalja (Japan, Rumunija i Grčka) ubrzavaju stopu rasta u periodu 1960—1967. god. u odnosu na prethodni period.

U tabeli 1 dat je prikaz kretanja društvenog proizvoda po stanovniku (nacionalnog dohotka po stanovniku za socijalističke zemlje i Jugoslaviju). Na osnovu ove tabele i tabele 4 vidi se da je do 1960. god. Jugoslavija ostvarivala najbržu stopu porasta društvenog proizvoda (nacionalnog dohotka) po stanovniku u svetu (8,78% odnosno 8,50%). Posle toga dolazi do osetnog usporavanja stope rasta u Jugoslaviji, tako da ona u periodu 1960—1967. god. iznosi samo 5,45% odnosno 5,56% (s tim što je samo u 1963. i 1964. god. ostvarena nešto viša stopa rasta). Ovako jasno izražen pad stope porasta pored Jugoslavije zabeležen je samo još u DR Nemačkoj i Izraelu (posledice rata i ratne organizacije privrede). Primitan pad stope rasta vidljiv je i u SSSR-u ali u nešto blažoj formi. U međuvremenu dolazi do znatnijeg ubrzanja u privrednom razvoju Japana, tako da on od 1961. god. postaje zemlja koja ostvaruje najbržu stopu privrednog razvoja (preciznije rečeno najvišu stopu porasta društvenog proizvoda po stanovniku). Iako se možda poslednjih godina mogu osetiti izvesna usporavanja privrednog rasta i u Japanu, to su još uvek samo blage oscilacije koje bitno ne utiču na opštu tendenciju izrazito brzog razvoja. Interesantno je primetiti da od ostalih zemalja u Rumuniji dolazi do naglog ubrzanja privrednog rasta poslednjih godina, te je na osnovu toga uspela da istisne Jugoslaviju i sa trećeg mesta. Bugarska u celom periodu ostvaruje konstantno visoku stopu rasta, tako da se veoma približila Japanu. Konstantno i stabilno visoke stope rasta zadržavaju Poljska i Grčka, pa i Mađarska.

Čini nam se da je ovde potrebno učiniti jednu napomenu suštinskog karaktera. Za početnu godinu analize mi smo odabrali 1952. god. bez ikakvih pretenzija da se namerno uveća stopa privrednog razvoja Jugoslavije. Iako je tačno da je indeks društvenog proizvoda i nacionalnog dohotka 1952. god. u Jugoslaviji niži od indeksa za iste agregate u periodu 1948—1951. god. a jedva iznad nivoa 1939. god. ipak to nije bio razlog da odaberemo baš 1952. kao baznu. Karakterističnost privrednog razvoja Jugoslavije do 1952. god. sa njenim ekonomskim i političkim osobinama, toliko je različit od svih ostalih zemalja da nema mesta nekoj ozbiljnijoj komparativnoj analizi. U želji da stavimo našu zemlju u isti ili podjednak položaj sa ostalim zemljama, izabrali smo 1952. god. kao baznu godinu analize. Sve to ne mora da znači da smo u pravu. No, sa druge strane, 1952. godina se sa velikom ispravnošću može uzeti kao godina kada je Jugoslavija počela normalno i pravilno da se razvija, kada u praksi sasvim jasno dolazi do izražaja sopstveni put socijalističkog razvoja. Time su stvoreni uslovi za samostalan razvoj privrede koja je konačno uspela da se oslobodi posledica raznih vidova spoljnih pritisaka.

Tabelom 2 je prikazano kretanje a tabelom 5 prosečne stope porasta industrijske proizvodnje. Po ostvarenom tempu porasta Jugoslavija se nalazi na četvrtom mestu, iza Japana, Bugarske i Rumunije. Do 1963. god. Jugoslavija se nalazila odmah iza Japana i Bugarske. Opšte usporavanje privrednog razvoja naše zemlje se veoma negativno odrazilo i na dinamici rasta industrijske proizvodnje: do 1960. god. stopa porasta je iznosila 13,48% (odnosno 13,43%) da bi u periodu 1960—1967. god. ta stopa pala na 8,06%

(odnosno 8,14%), što se može smatrati veoma skromnim ostvarenjem za naše uslove (pri ovome zaključku se oslanjamo na dosadašnju dinamiku rasta industrijske proizvodnje kod nas). Nagli pad stope porasta industrijske proizvodnje u Jugoslaviji je toliko evidentan da zaslužuje punu pažnju. Razlozi tome su sigurno vrlo mnogobrojni i veoma raznovrsni. Mi u njihovo razmatranje ovde ne možemo ulaziti. Želimo da spomenemo samo jedan: politika privrednog razvoja naše zemlje sve više stavlja akcenat na izmenu osnovne orijentacije razvoja — od ekstenzivnog ka intenzivnom. To se posebno mora odraziti na industrijskoj proizvodnji, iako su reperkusije jasne i u ostalim sektorima privrede. Želeli smo da podvučemo samo ovu značajnu činjenicu koja će možda kasnije naći mesta i kod nekih drugih zemalja. Pored Jugoslavije vrlo osetan pad stope rasta industrijske proizvodnje primetan je kod Japana a posebno kod DR Nemačke (što se donekle da tumačiti dostignutim nivoom razvijenosti ove dve zemlje).

U pogledu poljoprivredne proizvodnje imamo donekle specifičnu situaciju zbog mogućnosti osetnijih oscilacija stopa rasta u zavisnosti od dobre ili loše žetve. Ali se i ovde u osnovi pokazuju dugoročne tendencije jasnije nego što se to na prvi pogled može očekivati. Kretanje poljoprivredne proizvodnje je prikazano u tabeli 3, a prosečne stope porasta u tabeli 6. Izrael ostvaruje izuzetno visoku stopu porasta poljoprivredne proizvodnje, kojoj ni jedna druga zemlja ne može ni da se približi. Sve do 1964. god. jedino je Jugoslavija donekle održavala korak sa Izraelom (i to prvenstveno zbog izrazito loše žetve u 1952. god.). Sada je situacija dosta drugačija. Vrlo spora dinamika rasta poljoprivredne proizvodnje posle 1960. god. (što čak ni izrazito dobra žetva 1966. god. nije uspeła da kompenzira) je naglo usporila ukupnu prosečnu stopu porasta. Brz razvoj poljoprivrede u DR Nemačkoj je doveo do toga da se ona izdvojila i da sada zajedno sa Izraelom i Jugoslavijom čini izdvojenu grupu zemalja po dinamici porasta poljoprivredne proizvodnje. U periodu 1960—1967. god. prosečna stopa porasta poljoprivredne proizvodnje iznosi samo 3,00%, što je, pored Mađarske, najniža stopa u celoj grupi zemalja. Ona je tri puta manja od iste stope u prethodnom periodu, a to znači da je došlo do vrlo osetnog usporavanja u razvoju naše poljoprivrede.

II

Nastojanje da se posebno prikaže privredni razvoj socijalističkih zemalja u posleratnom periodu u odnosu na jednu predratnu godinu posledica je, s jedne strane, želje da se na jednom mestu i sažeto prikažu ostvarenja pojedinih zemalja na ekonomskom planu, a s druge strane, želje da se da jedan dugoročni presek kretanja privreda na osnovu koga bi analiza u prvom delu ovoga prikaza dobila potpuno novu nijansu. Na ovaj način se postiže mnogo veća mogućnost za upoređenja privrednog razvoja naše zemlje sa drugim socijalističkim zemljama.

Prilikom izrade tabele 7 — »Indeksi kretanja privrednog razvoja nekih socijalističkih zemalja« naišli smo kod nekih zemalja na izuzetne probleme. To se u prvom redu odnosi na nedostatak preciznih podataka za predratne godine kod Poljske, ČSSR i donekle Mađarske. Podaci su često nepotpuni i neuporedivi te su iziskivali posebne napore da bi se učinili bar relativno uporedivim. To nam nije u potpunosti uspeło da uradimo kod Poljske za

stavku nacionalnog dohotka: indeks za 1938. god. se odnosi na predratnu teritoriju a za 1952, 1960. i 1967. god. na sadašnju teritoriju. I pored velikih napora, da se dođe bar do jednoobraznosti izvora podataka, u tome se nije uspelo, zbog nepostojanja tako dugih serija u većini statističkih godišnjaka pojedinih zemalja. Razne publikacije UN su tu služile kao nadopuna. I pored svega što je gore rečeno, smatramo da je postignuta sasvim zadovoljavajuća uporedivost. Da bi se došlo do potpune uporedivosti bilo bi potrebno uložiti ogroman trud i sprovesti veoma ozbiljna i dugotrajna naučna istraživanja.

U tabeli 7 prikazano je kretanje nacionalnog dohotka, industrijske i poljoprivredne proizvodnje za jednu predratnu godinu (kao baznu), te za 1952, 1960. i 1967. god. Isto tako data je prosečna stopa rasta nacionalnog dohotka, te industrijske i poljoprivredne proizvodnje za ceo posmatrani period u svakoj zemlji. Za SSSR i Jugoslaviju su date iste stope rasta ali bez ratnih godina 1941—1945. i to radi toga što su te zemlje pretrpele teška ratna razaranja, znatno teža nego ostale zemlje. Kod Poljske se nije postupilo na isti način jer su ratna razaranja verovatno bila više nego kompenzirana teritorijalnim promenama.

Upoređujući stavku nacionalnog dohotka u tabeli 7, videćemo da je najveći porast zabeležen u SSSR-u, sa indeksom nacionalnog dohotka od 699 u 1967. god. (1940 = 100) uz prosečnu stopu rasta za period 1940—1966. god. od 9,24% (bez ratnih godina 1941—1945). Poljska je na drugom mestu, sa indeksom od 673 u 1967. god. (1938 = 100%) i prosečnom stopom porasta nacionalnog dohotka u periodu 1938—1966. god. od 6,7%. Jugoslavija je na petom mestu, sa prosečnom stopom porasta nacionalnog dohotka u periodu 1939—1967. god. 5,46% (bez ratnih godina 1941—1945), i indeksom od 340 u 1967. god. (1939 = 100). Sve do sada naša zemlja je bila na trećem mestu. Naglije usporavanje razvoja kod nas, o čemu je bilo reči ranije, i ovde se evidentno odrazilo. To je dovelo do toga da su i Bugarska i Rumunija sada ispred Jugoslavije. Ovo su vrlo značajni pokazatelji o uspešnom i brzom razvoju naših suseda. Obe ove zemlje ostvaruju konstantno visoke stope rasta, i što je značajno, u poslednjem periodu i vrlo stabilan razvoj.

Jasno se primećuju značajne razlike i u veličini porasta i u stopi rasta nacionalnog dohotka SSSR-a i Poljske u odnosu na ostale zemlje. Kod Poljske veliki deo tako visokog indeksa nacionalnog dohotka i prosečne stope porasta nacionalnog dohotka otpada i na privredni značaj i pripojenih teritorija posle Drugog svetskog rata. SSSR beleži veoma visoku prosečnu stopu porasta nacionalnog dohotka, čak znatno višu i od Poljske. U pogledu realnosti tih indeksa teško je reći nešto određenije. Pošto su svi indeksi u ovoj analizi izračunati na bazi stalnih (odnosno uporednih) cena, ali iz različitih godina, to možda na izvestan način može uticati na komparativnu visinu indeksa kod raznih zemalja. Stalne cene iz neke ranije godine daju nešto veće indekse od istih indeksa izračunatih na bazi stalnih cena iz neke kasnije godine. Neki teoretičari na Zapadu su stavljali i druge primedbe i prigovore koje su potkrepljivali putem preračunavanja nacionalnog dohotka i društvenog proizvoda preko američkih ili nekih drugih cena.³⁾ Tako dobiveni indeksi se razlikuju od zvaničnih sovjetskih, ali bi se i indeksi svih ostalih

³⁾ Za detaljnija objašnjenja vidi: A. Bergson, *The Real National Income of Soviet Russia Since 1928*, Cambridge, 1961; S. Kuznets u zborniku radova: *Economic Trends in the Soviet Union*, Cambridge, 1963.

zemalja razlikovali od zvaničnih ako se preračunaju na američke ili bilo koje cene neke druge zemlje.

Ovde bi u analizu trebalo uključiti predratni nivo nacionalnog dohotka za sve posmatrane zemlje, per capita predratni nivo nacionalnog dohotka ili društvenog proizvoda, te eventualno neke druge opšte agregate koji bi nam prastično predložili jednu realnu i samerljivu ocenu nivoa sa kojeg su zemlje startovale. Time bi se dobila sasvim realna slika ekonomskih ostvarenja pojedinih zemalja i značaja tih ostvarenja. No to se zasada ne postavlja kao cilj jednog rada ovog obima, koji je u osnovi numeričkog karaktera.

Kod industrijske proizvodnje najbrži porast ostvaruje Bugarska (sa prosečnom stopom porasta od 12,50% za period 1939—1967. god.). Izrazito visoke stope porasta su takođe ostvarile SSSR, Jugoslavija, Poljska i Rumunija. Brz razvoj industrijske proizvodnje je jedna manje-više opšta karakteristika razvoja socijalističkih zemalja.

Posmatrano generalno, suština tako visoke stope porasta industrijske proizvodnje u Poljskoj postaje potpuno razumljiva ako se uzme u obzir značaj teritorijalnih promena na industrijski potencijal zemlje. Kod Bugarske se suština problema znatno komplikuje zbog niza drugih faktora. Sa jedne strane, tu su prisutni veliki trud i želja naroda da se zemlja što brže ekonomski razvija. No, kako baš isto to važi i za ostale socijalističke i nesocijalističke zemlje, razlog moramo tražiti na drugoj strani. Kao prvi faktor uzet ćemo ekonomsku nerazvijenost Bugarske pre rata, a posebno nizak nivo industrijske proizvodnje. Iz statističkih publikacija zvanične bugarske statistike se vidi da pre rata skoro uopšte nisu postojale cele grane industrijske proizvodnje ili je pak njihova proizvodnja bila toliko mala da ju je bilo nemoguće statistički zabeležiti, dok su neke druge bile na stupnju ručne i priručne proizvodnje. To se pre svega odnosi na mašinsku, metaloprerađivačku i elektroindustriju.⁴⁾

Pored ovog, stupanj ratnih razaranja u Bugarskoj bio je relativno mali, što je sa svoje strane omogućilo brže prilazjenje ostvarivanju plana industrijalizacije zemlje. Kao treći faktor navodimo statističke metode koje se primenjuju u Bugarskoj, što je bilo objašnjeno ranije.

U pogledu poljoprivredne proizvodnje situacija je gotovo obrnuta u odnosu na ostvarenja industrije. Osim SSSR-a i donekle Bugarske i Jugoslavije sve ostale zemlje su ostvarile izrazito nisku stopu rasta poljoprivredne proizvodnje. Od svih zemalja jedino je Bugarska uspela da udvostruči predratni nivo poljoprivredne proizvodnje, a SSSR se tome cilju veoma približio. Izrazito loše stanje i posebno dinamika rasta poljoprivredne proizvodnje socijalističkih zemalja je pitanje koje zaslužuje veliku pažnju i trebalo bi svakako da bude predmet ozbiljnih ekonomskih istraživanja. Neka naša preliminarna istraživanja pokazuju da je u nekim socijalističkim zemljama ukupna poljoprivredna proizvodnja po stanovniku u 1967. god. niža nego što je bila u baznoj predratnoj godini. Sve su to indikatori koji nedvosmisleno potvrđuju činjenicu da su u ovom privrednom razvoju socijalističke zemlje posvećivale nedovoljnu pažnju razvoju poljoprivredne proizvodnje.

⁴⁾Za više podataka vidi: E. G. Kamenov, Razvoj gospodarszy Bulgarii, Ekonomista, 1/1965., Warszawa; Z. Popov, Komparativna analiza privrednog razvoja SFR Jugoslavije i NR Bugarske, Ekonomist, 1—2/1967., Zagreb.

Tabela 1

Indeksi kretanja društvenog proizvoda po stanovniku (1952 = 100)

	1953.	1954.	1955.	1956.	1957.	1958.	1959.	1960.	1961.	1962.	1963.	1964.	1965.	1966.	1967.
1. Japan	104	105	112	125	132	137	160	182	206	215	237	268	275	301	333
2. Bugarska	120	118	124	124	139	146	178	187	191	209	228	249	265	292	317
3. Rumunija	114	111	134	124	141	143	160	179	192	199	217	241	263	286	308
4. Jugoslavija (UN)	118	120	133	131	160	161	187	196	203	209	232	260	264	283	285
4a. Jugoslavija (SG)	117	120	134	128	155	158	183	192	200	205	228	254	260	278	280
5. SSSR	108	119	131	143	150	166	175	185	175	203	208	225	237	252	270
6. Grčka	114	118	125	134	145	149	153	159	174	179	192	207	223	236	248
7. Poljska	109	117	125	132	141	147	154	157	167	169	179	188	208	222	233
8. DR Nemačka	107	111	121	127	138	165	168	176	184	188	188	199	211	222	229
9. Izrael	97	120	127	135	141	149	162	179	180	192	204	216	224	220	226
10. Mađarska	112	107	115	102	126	134	142	155	165	172	181	190	190	206	223

Izvori: UN, Statistical Yearbook 1962, 1965, 1968; UN, Monthly Bulletin of Statistics, novembar 1969. i SG Jugoslavije 1964, 1969.

Tabela 2
Indeksi kretanja industrijske proizvodnje (1952 = 100)

	1953.	1954.	1955.	1956.	1957.	1958.	1959.	1960.	1961.	1962.	1963.	1964.	1965.	1966.	1967.
1. Japan	120	130	140	173	201	202	251	314	375	390	428	496	514	582	693
2. Bugarska	115	128	137	157	183	209	253	286	319	372	410	455	521	582	660
3. Rumunija	115	122	140	154	166	183	201	233	270	307	346	394	446	495	564
4. Jugoslavija (SG)	111	126	147	162	189	210	238	274	294	314	363	421	455	474	473
4a. Jugoslavija (UN)	111	127	147	162	189	210	238	275	293	315	363	421	454	476	472
5. SSSR	112	127	143	158	174	192	213	234	255	280	303	324	355	385	421
6. Poljska	118	131	146	159	175	192	209	233	257	278	294	320	350	376	412
7. Izrael	—	—	100	101	113	124	141	159	186	210	239	272	299	304	294
8. Grčka	112	139	144	146	156	173	175	193	202	223	239	265	289	337	354
9. DR Nemačka	112	124	134	142	153	170	191	207	219	233	241	255	270	287	306
10. Mačarska	110	108	115	104	119	134	148	168	186	200	213	228	236	251	266

Izvori: UN, Statistical Yearbook 1962, 1965, 1968; SG Jugoslavije 1969.

Tabela 3

Indeksi kretanja poljoprivredne proizvodnje (1952 = 100)

	1953.	1954.	1955.	1956.	1957.	1958.	1959.	1960.	1961.	1962.	1963.	1964.	1965.	1966.	1967.
1. Izrael	102	127	127	154	163	172	212	220	235	260	270	311	323	326	378
2. Jugoslavija (UN)	167	129	173	146	207	173	237	206	189	197	217	224	210	261	254
2a. Jugoslavija (SG)	143	128	159	131	191	167	220	198	193	198	219	231	211	244	243
3. DR Nemačka	94	107	118	111	133	153	156	158	157	149	180	204	228	241	245
4. Grčka	130	127	137	140	161	152	159	148	173	170	186	199	205	215	219
5. Bugarska	121	107	117	109	127	127	149	154	149	155	159	177	180	206	213
6. SSSR	103	108	120	136	140	154	155	158	163	165	153	175	178	194	197
7. Rumunija	116	119	140	113	140	121	144	147	155	142	147	155	166	190	193
8. Mađarska	120	123	136	120	136	143	151	144	145	148	155	163	153	166	168
9. Poljska	103	109	111	120	125	128	127	134	148	136	141	143	154	162	166
10. Japan	89	98	116	113	116	122	122	122	124	134	132	137	137	143	158

Izvori: FAO, Production Yearbook 1968, vol. 22; SG Jugoslavije 1964. i 1969; Godišnjaci pojedinih socijalističkih zemalja.

Tabela 4

Prosečne stope rasta društvenog proizvoda po stanovniku

	1952—1967.	1952—1960.	1960—1967.
1. Japan	8,35	7,77	9,02
2. Bugarska	8,00	8,14	7,88
3. Rumunija	7,79	7,55	8,06
4. Jugoslavija (UN)	7,23	8,78	5,45
4a. Jugoslavija (SG)	7,11	8,50	5,56
5. SSSR	6,85	7,99	5,56
6. Grčka	6,24	5,97	6,56
7. Poljska	5,80	5,80	5,76
8. DR Nemačka	5,68	7,32	3,82
9. Izrael	5,59	6,86	4,16
10. Mađarska	5,49	5,63	5,35
Prosek:	6,74	7,30	6,11

Izvor: Tabela 1

Tabela 5

Prosečne stope rasta industrijske proizvodnje

	1952—1967.	1952—1960.	1960—1967.
1. Japan	13,77	15,38	11,99
2. Bugarska	13,41	14,04	12,71
3. Rumunija	12,22	11,15	13,46
4. Jugoslavija (SG)	10,92	13,43	8,14
4a. Jugoslavija (UN)	10,90	13,48	8,06
5. SSSR	10,06	11,21	8,76
6. Poljska	9,90	11,15	8,50
7. Izrael	9,40	9,72	9,19
8. Grčka	8,79	8,57	9,02
9. DR Nemačka	7,74	9,52	5,76
10. Mađarska	6,74	6,70	6,75
Prosek:	10,35	11,30	9,30

Izvor: Tabela 2

Tabela 6

Prosečne stope rasta poljoprivredne proizvodnje

	1952—1967.	1952—1960.	1960—1967.
1. Izrael	9,27	10,36	8,06
2. Jugoslavija (UN)	6,00	9,45	3,00
2a. Jugoslavija (SG)	5,71	8,91	3,00
3. DR Nemačka	5,76	5,88	6,46
4. Grčka	5,36	5,02	5,76
5. Bugarska	5,17	5,55	4,71
6. SSSR	4,62	5,88	3,24
7. Rumunija	4,48	4,93	3,93
8. Mađarska	3,52	4,66	2,27
9. Poljska	3,44	3,73	3,12
10. Japan	3,10	2,52	3,81
Prosek:	5,13	6,08	4,31

Izvor: Tabela 3

Tabela 7

Indeksi kretanja privrednog razvoja nekih socijalističkih zemalja

1. SSSR	1940	1952	1960	1967	1940—1967. ¹⁾
Nacionalni dohodak	100	246	435	699	9,24
Industr. proizvodnja	100	224	524	946	10,72
Poljopr. proizvodnja	100	109	160	199	3,17
2. Poljska	1938	1952	1960	1967	1938—1967.
Nacionalni dohodak ²⁾	100	288	436	673	6,79
Industr. proizvodnja	100	303	706	1.248	9,09
Poljopr. proizvodnja	100 ³⁾	94	125	155	1,52
3. Bugarska	1939	1952	1960	1967	1939—1967.
Nacionalni dohodak	100	156	281	470	5,68
Industr. proizvodnja	100	416	1.190	2.746	12,59
Poljopr. proizvodnja	100	99	152	210	2,68

4. Rumunija	1938	1952	1960	1967	1938—1967.
Nacionalni dohodak	100	158	266	486	5,60
Industr. proizvodnja	100	216	503	1.218	9,00
Poljopr. proizvodnja	100	90	132	173	1,91
5. Jugoslavija	1939	1952	1960	1967	1939—1967. ¹⁾
Nacionalni dohodak	100	101	214	340	5,46
Industr. proizvodnja	100	164	449	775	9,31
Poljopr. proizvodnja	100	69	137	168	2,28
6. ČSSR	1937	1952	1960	1967	1937—1967.
Nacionalni dohodak	100	185	288	380	4,55
Industr. proizvodnja	100	194	405	602	6,27
Poljopr. proizvodnja	100 ⁴⁾	84	103	112 ⁵⁾	0,37 ⁵⁾
7. Mađarska	1938	1952	1960	1967	1938—1967.
Nacionalni dohodak	100	146	225	324	4,13
Industr. proizvodnja	100	252	423	670	6,78
Poljopr. proizvodnja	100	70	102	119	0,60

1) Bez računih godina 1941—1945. 2) Za 1938. god. indeks se odnosi na predratnu teritoriju. 3) Prosek za period 1934—1938. god. 4) 1936. god. 5) 1936. god., shodno tome i stopa rasta se odnosi na period 1936—1966. god.

Institut ekonomskih nauka,
Beograd

Zoran POPOV

LITERATURA

1. Nations Unies, *Étude sur la situation économique de l'Europe depuis la guerre*, Geneva, 1953, str. 30 i 279.
2. Nations Unies, *Étude sur la situation économique de l'Europe en 1949*, Genève, Annexe C, Tableau II, str. 311.
3. United Nations, *Statistical Yearbook, 1958, 1963, 1966, 1967, 1968*.
4. FAO, *The State of Food and Agriculture, 1965, 1966, 1967, 1968, 1969*.
5. FAO, *Production Yearbook, 1968*.
6. *Narodnoe hozjajstvo SSSR, 1961, 1964, 1965, 1967*.
7. *Rocznik Statystyczny PRL, 1963, 1964, 1965 i 1967*.
8. *Statistički godišnjak NRB, 1963, 1964, 1965, 1966, 1969*.
9. *Statiszikai evkönyv, 1963, 1965, 1966, 1968*.
10. *Statistická ročenka ČSSR, 1958, 1960, 1965, 1966, 1968*.
11. *Annuaire statistique al RPR, 1963, 1964, 1965, 1968*.
12. *Statistički godišnjak SFRJ, 1960, 1965, 1967, 1968, 1969*.
13. *Narodnoe hozjajstvo socialističeskih stran v 1966 godu*, Moskva, 1967.
14. S. Stajić, *Nacionalni dohodak Jugoslavije 1923—1939. u stalnim cenama*, Ekonomski institut SR Srbije, Beograd, 1959.
15. S. Stajić, »Realni nacionalni dohodak Jugoslavije u periodima 1926—1939. i 1947—1956«, zbornik *Ekonomski problemi*, Ekonomski institut SFRJ, Beograd, 1957.